

ISSN 3060-544X

2026-yil 7-son

ZAMONAVIY JAMIYAT VA INNOVATSIYALAR

ilmiy-nazariy jurnal

BUXORO 2026

ZAMONAVIY JAMIYAT VA INNOVATSIYALAR

ilmiy-nazariy jurnal

СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО И ИННОВАЦИИ

научно-теоретический журнал

MODERN SOCIETY AND INNOVATIONS

scientific-theoretical journal

№ 7-son, 1-qism 2026-yil

*Jurnal 2025-yilda tashkil etilgan.
Jurnal 1 yilda 12 marta nashr etiladi.*

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2025-yil 24-sentyabrdagi 375/5-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning disertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

MUNDARIJA:

Mualliflar	Maqola sarlavhasi	Yo'nalishi	Bet
<i>A'ZAMOVA XUMOROY ILYOSJONOVNA</i>	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING SO'Z-MANTIQ TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH SHARTI SIFATIDA ERTAKLAR SYUJETLARIDAGI TRIGGERLARDAN FOYDALANISH	PSIXOLOGIYA	3
	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТРИГГЕРОВ В СЮЖЕТАХ СКАЗОК КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ СЛОВЕСНО-ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА		
	THE USE OF TRIGGERS IN FAIRY TALE PLOTS AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF VERBAL-LOGICAL THINKING IN PRESCHOOL CHILDREN		
<i>AXROROV VORIS YUNUSOVICH</i>	PEDAGOGIK FAOLIYATDA KONFLIKTLI HOLATLARDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING PSIXOLOGIK CHIDAMLILIGINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI	PSIXOLOGIYA	8
	ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЯХ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ		
	FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF FUTURE TEACHERS IN CONFLICT SITUATIONS WITHIN PEDAGOGICAL ACTIVITY		
<i>MAXMUDOVA ZULFIYA MEXMONOVNA</i>	QO'RIQLASH XIZMATI XODIMLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI	PSIXOLOGIYA	13
	СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СОТРУДНИКОВ СЛУЖБЫ ОХРАНЫ		
	SOCIO-PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR ENHANCING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF SECURITY SERVICE PERSONNEL		
<i>SUVONOVA LOBARXON ISLOM QIZI</i>	RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN AUDITORIYA VA AUDITORIYADAN TASHQARI MASHG'ULOTLARD FOYDALANISHDA PEDAGOGIK DIZAYNING AHAMIYATI	PEDAGOGIKA	25
	ЗНАЧЕНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В АУДИТОРНЫХ И ВНЕАУДИТОРНЫХ ЗАНЯТИЯХ		
	THE IMPORTANCE OF INSTRUCTIONAL DESIGN IN THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN CLASSROOM AND EXTRACURRICULAR LEARNING ACTIVITIES		

<i>RAXIMBAYEVA GULYORA ULUGBEKOVNA</i>	TALABALARDA IJTIMOY IDENTIFIKATSIYA SHAKLLANISHINI O'RGANISHDA QO'LLANILADIGAN PSIXODIAGNOSTIK METODIKALAR TASNIFI	PSIXOLOGIYA	30
	КЛАССИФИКАЦИЯ ПСИХОДИАГНОСТИЧЕСКИХ МЕТОДИК, ИСПОЛЗУЕМЫХ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ У СТУДЕНТОВ		
	CLASSIFICATION OF PSYCHODIAGNOSTIC METHODS USED IN STUDYING THE FORMATION OF STUDENTS' SOCIAL IDENTIFICATION		
<i>MASHARIPOVA XADICHA JAVLON QIZI</i>	MATERIALSHUNOSLIK ASOSLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI	PEDAGOGIKA	36
	ЗНАЧЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ И ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ ОСНОВ МАТЕРИАЛОВЕДЕНИЯ		
	THE IMPORTANCE OF INTERACTIVE METHODS AND DIGITAL TECHNOLOGIES IN TEACHING THE FUNDAMENTALS OF MATERIALS SCIENCE		
<i>ISABAYEV ABDUKARIM KOMILJONOVICH</i>	MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KOGNITIV FAOLLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI	PSIXOLOGIYA	40
	ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНОЙ АКТИВНОСТИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА		
	PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR DEVELOPING COGNITIVE ACTIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN		
<i>AHMADOVA MAHBUBA SHAVKAT QIZI</i>	ALISHER NAVOIY IJODIDAGI DO'STLIK VA SADOQAT G'OYALARINI BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TARBIYAVIY VOSITA SIFATIDA QO'LLASH	PEDAGOGIKA	45
	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИДЕЙ ДРУЖБЫ И ПРЕДАННОСТИ В ТВОРЧЕСТВЕ АЛИШЕРА НАВОИ КАК СРЕДСТВА ВОСПИТАНИЯ В НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ		
	THE USE OF THE IDEAS OF FRIENDSHIP AND LOYALTY IN ALISHER NAVOI'S WORKS AS AN EDUCATIONAL TOOL IN PRIMARY EDUCATION		
<i>MAHMARAIMOV JASUR JUMANAZAROVICH</i>	BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDA SHUG'ULLANUVCHI BADMINTONCHILARGA TEXNIK-TAKTIK XARAKAT ELEMENTLARINI O'RGATISH METODIKASI	PEDAGOGIKA	51
	МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ТЕХНИКО-ТАКТИЧЕСКИМ ДЕЙСТВИЯМ БАДМИНТОНИСТОВ НА ЭТАПЕ НАЧАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ		
	METHODOLOGY FOR TEACHING TECHNICAL AND TACTICAL MOVEMENT ELEMENTS TO BADMINTON PLAYERS AT THE INITIAL TRAINING STAGE		

<i>RAXIMOVA FAZILATXON ATABEKOVNA</i>	TA'LIM JARAYONIDA BO'LJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIGA O'RTA OSIYO ALLOMALARINING ILMIY MEROSINI O'RGATISHNING DIDAKTIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI	PEDAGOGIKA	58
	ВОЗМОЖНОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НАУЧНОМУ НАСЛЕДИЮ УЧЕНЫХ СРЕДНЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ		
	OPPORTUNITIES FOR IMPROVING THE DIDACTIC SUPPORT OF TEACHING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS ABOUT THE SCIENTIFIC HERITAGE OF MIDDLE SCHOOL SCIENTISTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS		
<i>САБИРОВА ШАХЛО</i>	МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA KOMMUNIKATIV FAOLLIKNI DIDAKTIK O'YINLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH	PEDAGOGIKA	63
	РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ АКТИВНОСТИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА СРЕДСТВАМИ ДИДАКТИЧЕСКОЙ ИГРЫ		
	DEVELOPING THE COMMUNICATIVE ACTIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN THROUGH DIDACTIC GAMES		
<i>MASHARIPOVA SAIDA RAHIMOVNA</i>	OTA-ONALARNING EMOTSIONAL INTELLEKTI VA FARZANDLARNING SHAXSIY KAMOLOTIGA TA'SIRI	PSIXOLOGIYA	67
	ВЛИЯНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА РОДИТЕЛЕЙ НА ЛИЧНОСТНОЕ СТАНОВЛЕНИЕ ДЕТЕЙ		
	PARENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ITS IMPACT ON CHILDREN'S PERSONAL DEVELOPMENT		
<i>TOSHEV ALISHER TEMIROVICH</i>	ШАХМАТ O'YINLARI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MANTIQIY FIKRLASH VA INTELLEKTUAL RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI	PEDAGOGIKA	71
	МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ НА ОСНОВЕ ШАХМАТНОЙ ИГРЫ		
	METHODOLOGY FOR DEVELOPING LOGICAL THINKING AND INTELLECTUAL GROWTH IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS BASED ON CHESS GAMES		
<i>DAVLATOVA ZEBO HAYDAROVNA</i>	МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING HISSIY-IRODAVIY RIVOJLANISHGA PSIXOLOGIK TA'SIRI	PSIXOLOGIYA	76
	ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЭМОЦИОНАЛЬНО-ВОЛЕВОЕ РАЗВИТИЕ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА		
	THE PSYCHOLOGICAL IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY USE ON THE EMOTIONAL AND VOLITIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN		

<i>JUMAYEV NODIR ZAYNIDDINOVICH</i>	O'SMIRLARDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TECHNOLOGIYALARNING PSIXOLOGIK AHAMIYATI	PSIXOLOGIYA	83
	ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ		
	THE PSYCHOLOGICAL SIGNIFICANCE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING AMONG ADOLESCENTS		
<i>TESHABOEV AKRAMJON YULDASHEVICH</i>	TALABALARNING O'QUV JARAYONIDAGI QIYINCHILIKLARINI ANIQLASH VA KORREKSIYALASHDA PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA TECHNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI	PEDAGOGIKA	90
	МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКИ ПРИ ВЫЯВЛЕНИИ И КОРРЕКЦИИ ТРУДНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ		
	METHODOLOGY FOR USING PEDAGOGICAL DIAGNOSTIC TECHNOLOGIES TO IDENTIFY AND CORRECT STUDENTS' LEARNING DIFFICULTIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS		
<i>АСЛАМКУЛОВА ПАРВИНА ЖАМШИД КИЗИ</i>	SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA BILIMNING ISHONCHLILIGI MUAMMOSI: FALSAFIY VA GNOSEOLOGIK TAHLIL	PEDAGOGIKA	98
	ПРОБЛЕМА ДОСТОВЕРНОСТИ ЗНАНИЯ В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА: ФИЛОСОФСКО-ГНОСЕОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ		
	THE PROBLEM OF KNOWLEDGE RELIABILITY IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A PHILOSOPHICAL AND EPISTEMOLOGICAL ANALYSIS		
<i>TURSUNKULOVA SHODIYA</i>	TALABALARDA EMOTSIONAL BARQARORLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI	PSIXOLOGIYA	105
	ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ УСТОЙЧИВОСТИ У СТУДЕНТОВ		
	PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING EMOTIONAL STABILITY IN STUDENTS		
<i>TOHIROVA FERUZA</i>	BO'LAJAK TIBBIYOT XODIMLARIDA KASBIY IDENTIKLIKNI SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOY-PSIXOLOGIK MUHITNING TA'SIRI	PSIXOLOGIYA	110
	ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СРЕДЫ НА ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ У БУДУЩИХ МЕДИЦИНСКИХ РАБОТНИКОВ		
	THE INFLUENCE OF THE SOCIO-PSYCHOLOGICAL ENVIRONMENT ON THE FORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY IN FUTURE HEALTHCARE PROFESSIONALS		

<i>ESHPU LATOVA SHOXISTA</i>	O‘SMIRLARDAGI AGRESSIV XULQ-ATVORNING SHAKLLANISHIDA OILAVIY VA PEDAGOGIK MUHITNING PSIXOLOGIK TA‘SIRI	PSIXOLOGIYA	119
	ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ СЕМЕЙНОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ СРЕДЫ НА ФОРМИРОВАНИЕ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ		
	THE PSYCHOLOGICAL INFLUENCE OF FAMILY AND EDUCATIONAL ENVIRONMENTS ON THE FORMATION OF AGGRESSIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENTS		
<i>ERGASHEV IBODULLA</i>	“O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINING JAMIYAT IDEOSFERASINI YANGILASHDAGI O‘RNI	PEDAGOGIKA	126
	РОЛЬ СТРАТЕГИИ «УЗБЕКИСТАН – 2030» В ОБНОВЛЕНИИ ИДЕОСФЕРЫ ОБЩЕСТВА		
	THE ROLE OF THE “UZBEKISTAN – 2030” STRATEGY IN RENEWING THE IDEOLOGICAL SPHERE OF SOCIETY		
<i>TUXTASHEVA RUSHANA SADULLAYEVNA</i>	OLIV TA‘LIM MUASSASALARIDA MASOFAVIY TA‘LIM JARAYONIDA INTERFAOL MULOQOTNI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	PEDAGOGIKA	131
	РОЛЬ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБЩЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ		
	THE ROLE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN DEVELOPING INTERACTIVE COMMUNICATION IN DISTANCE LEARNING PROCESSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS		
<i>USMONOV RAHIM RAXMONALI O‘GLI</i>	TURLI HUDUDIY SHAROITLARDAGI HAYDOVCHILARNING G‘AZABLANISH DARAJASINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	PSIXOLOGIYA	136
	СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УРОВНЯ АГРЕССИВНОСТИ И ГНЕВА ВОДИТЕЛЕЙ В РАЗЛИЧНЫХ РЕГИОНАЛЬНЫХ УСЛОВИЯХ		
	SOCIO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF DRIVERS’ ANGER LEVELS IN DIFFERENT REGIONAL CONDITIONS		
<i>RAHIMOVA NAVBAHOR RUSTAMOVNA, OLIMOV TEMUR HASANOVICH</i>	DIFFERENSIAL YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDAGI KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	PEDAGOGIKA	141
	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ ДИФФЕРЕНЦИРОВАННОГО ПОДХОДА		
	IMPROVING THE METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS’ COMMUNICATIVE COMPETENCE BASED ON A DIFFERENTIATED APPROACH		

<i>TURDIKULOVA EBZOXOH ERKINJOH KIZI</i>	BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA CHET TILIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHDA INTERNET TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	PEDAGOGIKA	147
	ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ		
	THE EFFECTIVENESS OF USING INTERNET TECHNOLOGIES IN DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS		
<i>RASHIDOV ABDURASHID MURODULLAYEVICH</i>	PSIXOLOGIK METODLAR YORDAMIDA YOSHLARDA VATAN HIMOYASI RUHINI TARBIYALASH	PSIXOLOGIYA	152
	ФОРМИРОВАНИЕ У МОЛОДЕЖИ ДУХА ЗАЩИТЫ РОДИНЫ С ПОМОЩЬЮ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ МЕТОДОВ		
	CULTIVATING THE SPIRIT OF DEFENDING THE MOTHERLAND AMONG YOUTH THROUGH PSYCHOLOGICAL METHODS		
<i>ABSAMATOVA GULKHAYO BAKHODIROVNA</i>	DUNYO IMO-ISHORA TILI FOYDALANUVCHILARI VA TARJIMA NAZARIYASI	PEDAGOGIKA	156
	МИР ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ ЖЕСТОВОГО ЯЗЫКА И ТЕОРИЯ ПЕРЕВОДА		
	THE WORLD OF SIGN LANGUAGE SPEAKERS AND TRANSLATION THEORY		
<i>IZZATOV SHERZOD SAMAD O'G'LI</i>	YOSHLARDA PSIXOLOGIK IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY MEKANIZMLARI	PSIXOLOGIYA	162
	НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИММУНИТЕТА У МОЛОДЕЖИ		
	SCIENTIFIC AND THEORETICAL FOUNDATIONS AND PRACTICAL MECHANISMS FOR DEVELOPING PSYCHOLOGICAL IMMUNITY IN YOUNG PEOPLE		
<i>KARIMOV SHERZOD ABDURASULOVICH</i>	ICHKI LOKUS NAZORAT VA MOTIVATSION FAOLIYAT XUSUSIYATLARINING O'RGANILISHI	PSIXOLOGIYA	167
	ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ВНУТРЕННЕГО ЛОКУСА КОНТРОЛЯ И МОТИВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ		
	A STUDY OF THE CHARACTERISTICS OF INTERNAL LOCUS OF CONTROL AND MOTIVATIONAL ACTIVITY		
<i>MURATOVA SABOXAT CHORIYEVNA</i>	OILA VA MAKTAB HAMKORLIGIDA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYA BERISH	PEDAGOGIKA	174
	ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В СОТРУДНИЧЕСТВЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ		
	SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION BASED ON NATIONAL VALUES IN FAMILY AND SCHOOL COOPERATION		

<i>NIYAZOVA NILUFAR FARXADOVNA</i>	ONKOLOGIK KASALLIKKA CHALINGAN BEMORLARDA EMOTSIONAL BARQARORLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLARI	PSIXOLOGIYA	180
	ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ УСТОЙЧИВОСТИ У ПАЦИЕНТОВ С ОНКОЛОГИЧЕСКИМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ		
	PSYCHOLOGICAL FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF EMOTIONAL STABILITY IN PATIENTS WITH ONCOLOGICAL DISEASES		
<i>QALANDAROVA YULDUZ BAHRAMOVNA</i>	PSIXOLOGIK TRENINGLAR ORQALI TALABALARDA PSIXOLOGIK SALOMATLIKNI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	PSIXOLOGIYA	188
	ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ТРЕНИНГОВ		
	THE EFFECTIVENESS OF DEVELOPING STUDENTS' PSYCHOLOGICAL WELL-BEING THROUGH PSYCHOLOGICAL TRAINING PROGRAMS		
<i>RAHIMOVA NAZOKATXON KASIMDJONOVNA</i>	TALABALARDA IJTIMOY YETUKLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI VA TA'LIM SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	PSIXOLOGIYA	192
	ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ЗРЕЛОСТИ СТУДЕНТОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ		
	PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR DEVELOPING STUDENTS' SOCIAL MATURITY AND THEIR IMPACT ON EDUCATIONAL EFFECTIVENESS		
<i>TOIROVA MUNAVVAR MURODULLAYEVNA</i>	O'SMIRLARDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK-PEDAGOGIK ASOSLARI	PSIXOLOGIYA	202
	ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО САМОСОЗНАНИЯ У ПОДРОСТКОВ		
	PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING NATIONAL IDENTITY IN ADOLESCENTS		

Rahimova Nazokatxon Kasimdjonovna,
Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

TALABALARDA IJTIMOYIY YETUKLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK MEKANIZMLARI VA TA'LIM SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Annotatsiya. Mazkur maqolada talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda ijtimoiy yetuklikning shaxs rivojlanishidagi o'rni, uning motivatsion, kognitiv, emotsional-irodaviy va kommunikativ komponentlari yoritilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida talabalar shaxsining ijtimoiy faolligi, mas'uliyat hissi, refleksiv fikrlashi, emotsional intellekti va ijtimoiy kompetentligini rivojlantirish orqali ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot davomida mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari qiyosiy tahlil qilinib, ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning zamonaviy psixologik mexanizmlari tizimlashtirilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida talabalarning ijtimoiy moslashuvi, mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati, jamoada samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishi hamda kasbiy kompetentligining shakllanishi ijtimoiy yetuklik darajasi bilan uzviy bog'liqligi ilmiy asoslangan. Maqolada ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi psixologik-pedagogik shart-sharoitlar, innovatsion ta'lim texnologiyalari, interfaol metodlar va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlarining samaradorligi ochib berilgan. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida talabalarni har tomonlama barkamol, ijtimoiy faol, mas'uliyatli va raqobatbardosh mutaxassis sifatida tayyorlashda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy yetuklik, psixologik mexanizmlar, ta'lim samaradorligi, talaba shaxsi, emotsional intellekt, kommunikativ kompetentlik, refleksiya, motivatsiya, ijtimoiy kompetentlik, shaxs rivojlanishi, oliy ta'lim, ijtimoiy faollik, mas'uliyat, innovatsion ta'lim, psixologik rivojlanish.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ЗРЕЛОСТИ СТУДЕНТОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В данной статье рассматриваются психологические механизмы развития социальной зрелости студентов и их влияние на эффективность образовательного процесса. Проведен комплексный научно-теоретический анализ сущности социальной зрелости, ее роли в личностном и профессиональном становлении будущих специалистов, а также особенностей формирования мотивационного, когнитивного, эмоционально-волевого и коммуникативного компонентов социальной зрелости. Особое внимание уделено развитию социальной активности, ответственности, эмоционального интеллекта, рефлексивного мышления и социальных компетенций студентов как важнейших факторов повышения качества высшего образования. На основе сравнительного анализа трудов отечественных и зарубежных исследователей систематизированы современные психологические механизмы формирования социальной зрелости личности. Обосновано, что уровень социальной зрелости студентов непосредственно влияет на их академическую успешность, способность к самостоятельному принятию решений, конструктивному взаимодействию в коллективе, социальной адаптации и профессиональной самореализации. В статье раскрываются психолого-педагогические условия, инновационные образовательные технологии и личностно-ориентированные подходы, обеспечивающие эффективное развитие социальной зрелости обучающихся. Полученные результаты подтверждают, что развитие социальной зрелости является одним из ключевых факторов подготовки конкурентоспособных, социально ответственных и профессионально компетентных специалистов в системе высшего образования.

Ключевые слова: социальная зрелость, психологические механизмы, эффективность образования, личность студента, эмоциональный интеллект, коммуникативная компетентность, мотивация, рефлексия, социальная компетентность, личностное развитие, высшее образование, социальная активность, ответственность, инновационные технологии обучения, профессиональное становление.

PSYCHOLOGICAL MECHANISMS FOR DEVELOPING STUDENTS' SOCIAL MATURITY AND THEIR IMPACT ON EDUCATIONAL EFFECTIVENESS

Abstract. This article examines the psychological mechanisms underlying the development of students' social maturity and analyzes their influence on educational effectiveness from both theoretical and practical perspectives. The study explores the role of social maturity in personal and professional development, emphasizing its motivational, cognitive, emotional-volitional, and communicative dimensions. Particular attention is given to the development of students' social activity, responsibility, emotional intelligence, reflective thinking, and social competence as key determinants of educational quality in higher education institutions. Through a comparative analysis of national and international scholarly literature, the study systematizes contemporary psychological mechanisms that facilitate the development of social maturity. The findings demonstrate that students' level of social maturity significantly affects their academic achievement, independent decision-making, social adaptation, collaborative skills, and professional competence. Furthermore, the article highlights the effectiveness of learner-centered approaches, innovative educational technologies, interactive teaching methods, and psychologically supportive learning environments in fostering students' social maturity. The results indicate that strengthening students' social maturity contributes substantially to improving educational outcomes and preparing socially responsible, professionally competent, and globally competitive graduates capable of meeting the demands of modern society and the labor market.

Key words: social maturity, psychological mechanisms, educational effectiveness, student personality, emotional intelligence, social competence, communicative competence, motivation, reflection, personal development, higher education, social responsibility, innovative educational technologies, collaborative learning, professional competence.

Kirish. XXI asrda globallashuv, raqamli transformatsiya, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi, mehnat bozori talablarining tubdan o'zgarishi oliy ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qo'yimoqda. Endilikda oliy ta'lim muassasalari faqatgina nazariy bilimlarni egallagan mutaxassisni emas, balki mustaqil fikrlaydigan, ijtimoiy mas'uliyatni chuqur his qiladigan, jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok eta oladigan, samarali muloqot yurita oladigan hamda murakkab hayotiy vaziyatlarda oqilona qaror qabul qilish kompetensiyasiga ega bo'lgan shaxsni shakllantirishga yo'naltirilmoqda. Shu nuqtai nazardan qaralganda, talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish bugungi zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlarining eng ustuvor ilmiy-amaliy muammolaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ijtimoiy yetuklik shaxsning jamiyatda o'z o'rnini anglay olishi, ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etishi, fuqarolik pozitsiyasini namoyon qilishi, o'z xatti-harakatlari uchun mas'uliyatni his qilishi, mustaqil qaror qabul qilishi, o'zini-o'zi boshqara olishi hamda ijtimoiy qadriyatlarni ongli ravishda qabul qilishi bilan tavsiflanadigan murakkab psixologik hodisadir. Mazkur sifatlarning shakllanishi shaxsning nafaqat akademik muvaffaqiyatiga, balki uning kelajakdagi kasbiy faoliyati, liderlik salohiyati, jamoa bilan ishlash madaniyati, innovatsion fikrlashi va umuman jamiyat taraqqiyotiga qo'shadigan hissasiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, talabalik davri shaxs rivojlanishining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, aynan ushbu davrda insonning kasbiy identifikatsiyasi, ijtimoiy qadriyatlari, hayotiy maqsadlari, motivatsiyasi va ijtimoiy kompetensiyalari faol shakllanadi.

Bugungi kunda ta'lim samaradorligini baholash mezonlari ham sezilarli darajada o'zgarimoqda. Avvallari ta'lim natijasi asosan talabaniq bilim darajasi va o'zlashtirish

ko'rsatkichlari bilan belgilanar edi. Zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv esa ta'lim samaradorligini talabning ijtimoiy moslashuvchanligi, kommunikativ kompetentligi, tanqidiy va kreativ fikrlashi, emotsional intellekti, ijtimoiy mas'uliyati, jamoada ishlash qobiliyati hamda umrbod ta'lim olishga tayyorligi bilan ham baholashni talab etmoqda. Shu sababli oliy ta'lim tizimida ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning eng muhim psixologik omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

So'nggi yillarda dunyo miqyosida olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda ijtimoiy yetuklikning shaxs rivojlanishidagi o'rni tobora kengroq o'rganilmoqda. Psixologiya, pedagogika, sotsiologiya hamda ta'lim menejmenti sohalaridagi izlanishlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy jihatdan yetuk talaba o'zining intellektual salohiyatini to'liq namoyon eta oladi, ta'lim jarayonida faol ishtirok etadi, innovatsion g'oyalarni ilgari suradi hamda murakkab ijtimoiy vaziyatlarda konstruktiv yechim topishga moyil bo'ladi. Bunday talabalar o'z oldiga aniq maqsad qo'ya oladi, o'z faoliyatini rejalashtiradi, shaxsiy rivojlanish strategiyasini ishlab chiqadi va doimiy ravishda o'z ustida ishlashga intiladi. Natijada ularning akademik muvaffaqiyati, kasbiy tayyorgarligi hamda ijtimoiy moslashuv darajasi yuqori bo'ladi.

Shu bilan birga, oliy ta'lim amaliyotida ayrim muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan, ayrim talabalarda ijtimoiy mas'uliyatning sustligi, mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarining yetarli shakllanmaganligi, kommunikativ qiyinchiliklar, jamoada ishlash malakasining pastligi, stress va emotsional zo'riqlashlarga bardoshlilik darajasining yetarli emasligi, o'quv motivatsiyasining pasayishi hamda shaxsiy rivojlanishga nisbatan befarqlik kabi holatlar ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etishda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini chuqur ilmiy asosda o'rganish va ularni ta'lim jarayoniga tizimli ravishda integratsiya qilish alohida ahamiyat kasb etadi.

Talabalarda ijtimoiy yetuklikning shakllanishi ko'plab psixologik omillarning o'zaro ta'siri natijasida yuzaga keladi. Ular qatoriga ichki motivatsiya, refleksiya, emotsional intellekt, empatiya, kommunikativ kompetentlik, ijtimoiy identifikatsiya, o'zini-o'zi boshqarish, ijtimoiy moslashuvchanlik, liderlik qobiliyati hamda shaxsning qadriyatlar tizimi kiradi. Ushbu psixologik mexanizmlarning uyg'un rivojlanishi talabning nafaqat ta'limdagi muvaffaqiyatini, balki uning kelajakdagi kasbiy faoliyat samaradorligini, fuqarolik faolligini va jamiyatdagi ijtimoiy mavqeini ham belgilab beradi. Shu sababli zamonaviy psixologik-pedagogik tadqiqotlarda mazkur mexanizmlarning nazariy asoslarini ishlab chiqish, ularning ta'lim jarayonidagi namoyon bo'lish xususiyatlarini aniqlash va samarali rivojlantirish usullarini takomillashtirish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.[1]

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari ham oliy ta'lim tizimida talaba shaxsini har tomonlama rivojlantirishga, uning intellektual, ma'naviy-axloqiy va ijtimoiy salohiyatini yuksaltirishga qaratilgan. Kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish hamda yoshlarni ijtimoiy faol, tashabbuskor va mas'uliyatli mutaxassislar sifatida tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Bu esa talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning ilmiy asoslarini yanada chuqurroq o'rganishni, mavjud psixologik mexanizmlarni tizimlashtirishni hamda ularni amaliyotga tatbiq etishning samarali usullarini ishlab chiqishni taqozo etadi.[2]

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini kompleks o'rganish orqali ta'lim samaradorligini oshirishning ilmiy asoslangan modelini ishlab chiqish, talabalar shaxsining ijtimoiy va kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi omillarni aniqlash hamda oliy ta'lim muassasalari faoliyatiga amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Tadqiqot natijalari ta'lim sifatini oshirish, yoshlarning ijtimoiy moslashuvchanligini kuchaytirish, ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda zamonaviy mehnat bozori talablariga javob beradigan raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish muammosi zamonaviy pedagogika, psixologiya, sotsiologiya va ta'lim menejmenti fanlarining eng dolzarb ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ijtimoiy yetuklik inson shaxsining biologik va yosh

xususiyatlaridan tashqari, uning psixologik rivojlanishi, ijtimoiy tajribasi, qadriyatlar tizimi, motivatsiyasi, emotsional barqarorligi va ijtimoiy munosabatlarga moslashuv darajasini ifodalovchi integrativ sifat sifatida talqin etiladi. Shu sababli mazkur tushuncha ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan turli ilmiy nuqtai nazarlardan tadqiq etilgan bo‘lib, uning mazmun-mohiyati, tarkibiy tuzilishi, rivojlanish omillari va psixologik mexanizmlari bo‘yicha turli ilmiy konsepsiyalar ishlab chiqilgan.

Ijtimoiy yetuklik fenomenining nazariy asoslari dastlab shaxs psixologiyasi va rivojlanish psixologiyasi doirasida shakllangan. Shaxsning ijtimoiy rivojlanishi, jamiyat bilan o‘zaro munosabatlari va ijtimoiy tajribani o‘zlashtirish jarayonlari psixologik tadqiqotlarning asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib kelgan. Mazkur yo‘nalishda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ijtimoiy yetuklik insonning tug‘ma sifati emas, balki ta’lim, tarbiya, ijtimoiy muhit va shaxsiy faoliyat natijasida bosqichma-bosqich shakllanadigan murakkab psixologik tuzilma hisoblanadi. Aynan talabalik davri ushbu sifatlarning faol rivojlanish bosqichi sifatida alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Shaxs rivojlanishining psixosozial nazariyasini ishlab chiqqan Erik Erikson inson hayotini sakkiz bosqichga ajratib, yoshlik davrida identiklikni shakllantirish va ijtimoiy rollarni anglash jarayonlarini asosiy rivojlanish vazifasi sifatida baholaydi. Uning fikricha, talabalik davrida shaxsning o‘zini anglash darajasi, hayotiy maqsadlari, ijtimoiy mas’uliyati va kasbiy yo‘nalganligi shakllanadi. Agar ushbu davrda shaxs o‘z imkoniyatlarini to‘g‘ri baholay olsa, jamiyat bilan uyg‘un munosabatlarni yo‘lga qo‘ysa hamda mustaqil qaror qabul qilishni o‘rgansa, unda ijtimoiy yetuklikning barqaror asoslari yuzaga keladi. Erikson nazariyasining muhim jihati shundaki, unda ijtimoiy yetuklik shaxsning psixologik barqarorligi va ijtimoiy identikligi bilan chambarchas bog‘liq holda talqin qilinadi.

Ijtimoiy rivojlanishning madaniy-tarixiy konsepsiyasini yaratgan Lev S. Vygotskiy shaxs taraqqiyotida ijtimoiy muhitning hal qiluvchi rolini asoslab bergan. Olimning fikricha, har qanday psixik funksiyalar dastlab ijtimoiy faoliyatda shakllanadi, keyinchalik esa shaxsning ichki psixologik tizimiga aylanadi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, talabaning ijtimoiy yetukligi ham samarali muloqot, hamkorlik, jamoaviy faoliyat va ta’lim jarayonidagi faol ishtirok orqali rivojlanadi. Demak, ijtimoiy muhitning mazmuni va sifati talabalar shaxsining yetuklik darajasini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.[5]

Faoliyat nazariyasi asoschilari Aleksey N. Leontyev va Sergey L. Rubinshteyn shaxs rivojlanishining asosiy manbai sifatida faoliyatni e’tirof etganlar. Ularning nazariyasiga ko‘ra, insonning motivlari, ehtiyojlari, qadriyatlari va ijtimoiy sifatlari faoliyat davomida shakllanadi. Talaba ta’lim jarayonida mustaqil izlanish olib borishi, ilmiy tadqiqotlarda ishtirok etishi, jamoaviy loyihalarda faol qatnashishi va ijtimoiy tashabbuslarni amalga oshirishi orqali o‘zining ijtimoiy yetukligini rivojlantiradi. Faoliyat nazariyasi bugungi kompetensiyaviy ta’lim modelining psixologik asoslaridan biri hisoblanadi.[6]

Shaxsning ehtiyojlari va motivatsiyasini izohlagan Abraham Maslowning ehtiyojlar ierarxiyasi nazariyasi ham ijtimoiy yetuklikni tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Olimning ta’kidlashicha, insonning yuqori darajadagi ehtiyojlari - hurmat qozonish, jamiyatda o‘z o‘rnini topish va o‘z salohiyatini ro‘yobga chiqarish ehtiyoji qondirilgan sari shaxsning ijtimoiy faolligi va mas’uliyati ortib boradi. Talabalik davrida aynan ushbu ehtiyojlarni qo‘llab-quvvatlovchi ta’lim muhiti shakllantirilsa, ijtimoiy yetuklikning rivojlanishi sezilarli darajada tezlashadi.

Carl Rogers va Albert Banduraning insonparvarlik hamda ijtimoiy-kognitiv nazariyalari ham mazkur muammoni yoritishda muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Rogers shaxsning rivojlanishida qo‘llab-quvvatlovchi psixologik muhit, o‘zini qadrlash va erkin fikrlashning ahamiyatini asoslagan bo‘lsa, Bandura kuzatish orqali o‘rganish, o‘z-o‘ziga ishonch (self-efficacy) va ijtimoiy modellarning ta’siri orqali shaxsning ijtimoiy xulq-atvori shakllanishini ilmiy jihatdan isbotlagan. Ushbu nazariyalar talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish uchun psixologik jihatdan qulay ta’lim muhitini yaratish zarurligini ko‘rsatadi.[7]

Zamonaviy psixologik tadqiqotlarda ijtimoiy yetuklikning muhim tarkibiy qismi sifatida emotsional intellekt alohida o‘rin egallaydi. Daniel Golemanning ilmiy ishlari shuni ko‘rsatadiki,

o'z hissiyotlarini boshqara oladigan, boshqalarning emotsional holatini anglaydigan, empatiya va ijtimoiy ko'nikmalarga ega bo'lgan talabalar ta'lim jarayonida ham, kasbiy faoliyatda ham yuqori natijalarga erishadi. Emotsional intellekt rivojlangan shaxs konfliktlarni konstruktiv hal qiladi, jamoa bilan samarali hamkorlik qiladi hamda murakkab ijtimoiy vaziyatlarga tez moslashadi. Shu sababli zamonaviy oliy ta'lim tizimida emotsional intellektni rivojlantirish ijtimoiy yetuklikning ajralmas komponenti sifatida qaralmoqda.[11]

So'nggi yillarda xalqaro ilmiy tadqiqotlarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar (Social and Emotional Learning – SEL) konsepsiyasi keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuv talabalarda o'zini anglash, o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni samarali tashkil etish va mas'uliyatli qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. Ko'plab empirik tadqiqotlar SEL dasturlarida muntazam ishtirok etgan talabalarning akademik ko'rsatkichlari, motivatsiyasi, psixologik farovonligi va ijtimoiy moslashuv darajasi sezilarli oshishini ko'rsatmoqda. Bu esa ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish va ta'lim samaradorligini oshirish o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi.

Mahalliy pedagog va psixolog olimlarning ilmiy ishlari ham ushbu masalaning turli jihatlarini yoritishga qaratilgan. Xususan, E. G'oziyev, M. Davletshin, B. Qodirov, R. Sunnatova, G. Shoumarov, V. Karimova, Sh. Barotov, N. Sog'inov va boshqa olimlarning tadqiqotlarida shaxs kamoloti, yosh davrlari psixologiyasi, kasbiy shakllanish, ijtimoiylashuv, kommunikativ kompetentlik hamda motivatsion rivojlanish masalalari keng yoritilgan. Ushbu ilmiy ishlarda talabalarning shaxsiy faolligini rivojlantirish, mustaqil fikrlashni shakllantirish, psixologik tayyorgarligini oshirish va ijtimoiy moslashuvini ta'minlash ta'lim sifatini oshirishning muhim omillari sifatida e'tirof etiladi.

So'nggi yillarda O'zbekiston oliy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi ham ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish masalasiga yangicha yondashuvni shakllantirdi. Endilikda ta'lim natijalari faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki talabaning amaliy kompetensiyalari, kommunikativ madaniyati, liderlik qobiliyati, ijtimoiy mas'uliyati va innovatsion fikrlashi bilan ham baholanmoqda. Bu esa oliy ta'lim jarayonida ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi psixologik mexanizmlarni chuqur tadqiq etish zaruratini yanada kuchaytirmoqda.

Mavzuga oid ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kungacha ijtimoiy yetuklikning alohida komponentlari - motivatsiya, emotsional intellekt, kommunikativ kompetentlik, refleksiya, liderlik, ijtimoiy moslashuv va kasbiy tayyorgarlik bo'yicha ko'plab tadqiqotlar olib borilgan. Biroq aynan talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini ta'lim samaradorligi bilan uzviy bog'liq holda kompleks tizim sifatida o'rganishga bag'ishlangan ilmiy izlanishlar yetarli darajada emas. Mavjud tadqiqotlarning aksariyati ijtimoiy yetuklikning ayrim jihatlarini yoritish bilan cheklanib, uning motivatsion, kognitiv, emotsional, refleksiv va ijtimoiy-kommunikativ komponentlarining o'zaro integratsiyasi hamda ularning ta'lim natijalariga ta'sir mexanizmlarini to'liq ochib bermaydi.

Shuningdek, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, zamonaviy oliy ta'lim sharoitida raqamli ta'lim texnologiyalari, sun'iy intellekt vositalari, interfaol ta'lim metodlari va kompetensiyaviy yondashuv asosida ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning yangi psixologik modellari hali yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Mazkur holat ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligini belgilaydi hamda talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini tizimli ravishda o'rganish, ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi.

Shunday qilib, mavzuga oid ilmiy manbalar tahlili ijtimoiy yetuklik talaba shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlovchi integrativ psixologik sifat ekanligini tasdiqlaydi. U motivatsion, kognitiv, emotsional, kommunikativ va refleksiv komponentlarning o'zaro uyg'unlashuvi natijasida shakllanadi hamda ta'lim samaradorligi, akademik muvaffaqiyat, kasbiy kompetentlik va shaxsning ijtimoiy faolligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Mazkur nazariy xulosalar keyingi bobda talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning tadqiqot

metodologiyasini ishlab chiqish va empirik tahlilni amalga oshirish uchun muhim ilmiy-metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini aniqlash hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy asosda baholashga qaratildi. Tadqiqot metodologiyasi zamonaviy psixologik va pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi hamda tizimli yondashuv tamoyillariga asoslandi. Tadqiqot davomida nazariy va empirik usullar o'zaro integratsiyalashgan holda qo'llanildi. Bunday yondashuv tadqiqot obyektini turli nuqtai nazarlardan tahlil qilish, olingan natijalarning ishonchliligini oshirish hamda ilmiy xulosalarning amaliy ahamiyatini kuchaytirishga xizmat qildi.

Mazkur tadqiqotning metodologik asosi sifatida rivojlanish psixologiyasi, shaxs psixologiyasi, ijtimoiy psixologiya hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar nazariyalari tanlandi. Tadqiqotda ijtimoiy yetuklik shaxsning motivatsion, kognitiv, emotsional, kommunikativ va refleksiv komponentlarining o'zaro uyg'unlashuvi natijasida shakllanadigan integrativ psixologik sifat sifatida talqin qilindi. Shu bois tadqiqot metodologiyasi ham aynan ushbu komponentlarning o'zaro bog'liqligini aniqlashga yo'naltirildi.

Nazariy jihatdan tadqiqot Erik Eriksonning psixososial rivojlanish nazariyasi, Lev S. Vygotskiyning madaniy-tarixiy konsepsiyasi, Aleksey N. Leontyevning faoliyat nazariyasi, Albert Banduraning ijtimoiy-kognitiv nazariyasi, Carl Rogersning insonparvarlik yondashuvi hamda Daniel Golemanning emotsional intellekt konsepsiyasiga tayangan holda olib borildi. Ushbu nazariyalar asosida talabanning ijtimoiy yetukligi faqat bilim darajasi bilan emas, balki uning ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi, emotsional barqarorligi, refleksiv qobiliyati, kommunikativ kompetentligi va ijtimoiy mas'uliyati bilan ham belgilanishi ilmiy asos sifatida qabul qilindi.

Mahalliy ilmiy maktab vakillari E. G'oziyev, M. Davletshin, B. Qodirov, V. Karimova, G. Shoumarov, R. Sunnatova, Sh. Barotov va boshqa olimlarning shaxs rivojlanishi, kasbiy shakllanish, kommunikativ kompetentlik hamda ijtimoiylashuvga oid ilmiy ishlari ham tadqiqotning metodologik negizini tashkil etdi. Ayniqsa, shaxsning ijtimoiy faolligi va kasbiy tayyorgarligini uzviy bog'liq holda o'rganishga doir ilmiy qarashlar mazkur tadqiqotda muhim nazariy tayanch bo'ldi.

Tadqiqotning metodologik tamoyillari sifatida ilmiylik, tizimlilik, obyektivlik, izchillik, komplekslik, qiyosiy tahlil, kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilganlik hamda amaliy yo'naltirilganlik prinsiplari tanlandi. Ushbu tamoyillar tadqiqotning barcha bosqichlarida yagona metodologik asos sifatida qo'llanildi.

Tadqiqot jarayonida bir-birini to'ldiruvchi nazariy va empirik metodlardan foydalanildi. Nazariy bosqichda ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, qiyosiy tahlil, sintez, umumlashtirish, klassifikatsiyalash va modellashtirish usullaridan foydalanildi. Empirik bosqichda esa psixologik diagnostika, kuzatish, anketa, yarim strukturaviy suhbat, ekspert baholash hamda statistik tahlil usullari qo'llanildi. Ushbu metodlarning uyg'un qo'llanilishi tadqiqot natijalarining validligi va ishonchliligini ta'minlash imkonini berdi.

Quyidagi jadvalda tadqiqot metodologiyasining umumiy tizimi keltirilgan.

1-jadval

Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish bo'yicha tadqiqot metodologiyasining umumiy tavsifi

Tadqiqot komponenti	Mazmuni	Kutilayotgan natija
Tadqiqot obyekti	Oliy ta'lim muassasalari talabalari	Talabalar shaxsining ijtimoiy rivojlanish xususiyatlarini aniqlash
Tadqiqot predmeti	Ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari	Psixologik omillar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini aniqlash

Metodologik yondashuv	Tizimli, kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatga asoslangan yondashuv	Kompleks ilmiy tahlilni ta'minlash
Nazariy metodlar	Adabiyotlar tahlili, qiyoslash, umumlashtirish, modellashtirish	Nazariy model ishlab chiqish
Empirik metodlar	Kuzatish, anketa, psixologik diagnostika, suhbat, ekspert baholash	Amaliy ma'lumotlarni yig'ish
Ma'lumotlarni qayta ishlash	Matematik-statistik tahlil, foizli taqqoslash, korrelyatsion tahlil	Natijalarning ishonchligini aniqlash
Yakuniy bosqich	Tahlil, xulosa va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish	Psixologik model va tavsiyalarni taklif etish

Tadqiqot metodologiyasida ijtimoiy yetuklikni baholash mezonlarini aniqlashga alohida e'tibor qaratildi. Mazkur mezonlar xalqaro ilmiy adabiyotlar hamda mahalliy psixologik tadqiqotlar asosida ishlab chiqildi. Ijtimoiy yetuklikning asosiy ko'rsatkichlari sifatida motivatsion barqarorlik, kommunikativ kompetentlik, emotsional intellekt, refleksiya, ijtimoiy mas'uliyat, mustaqil qaror qabul qilish, liderlik qobiliyati, ijtimoiy moslashuv va jamoada samarali ishlash ko'nikmalari tanlandi.

2-jadval

Talabalarda ijtimoiy yetuklikni baholash mezonlari va indikatorlari

Komponent	Baholash mezonlari	Asosiy indikatorlar
Motivatsion	O'quv va kasbiy motivatsiya	Maqsadga intilish, ichki motivatsiya, mas'uliyat
Kognitiv	Ijtimoiy bilim va tafakkur	Muammoni tahlil qilish, tanqidiy fikrlash, qaror qabul qilish
Emotsional	Emotsional intellekt	Empatiya, stressni boshqarish, hissiyotlarni nazorat qilish
Kommunikativ	Muloqot kompetentligi	Jamoada ishlash, hamkorlik, nizolarni hal qilish
Refleksiv	O'zini baholash va rivojlantirish	O'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarni anglash
Ijtimoiy	Fuqarolik va ijtimoiy faollik	Tashabbuskorlik, liderlik, ijtimoiy mas'uliyat

Mazkur mezonlar asosida talabalarning ijtimoiy yetuklik darajasi past, o'rta va yuqori bosqichlarga ajratilishi mumkin. Bunday tasnif psixologik diagnostika natijalarini tizimli tahlil qilish va individual rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot metodologiyasining muhim jihatlaridan biri triangulyatsiya tamoyilidan foydalanilganidir. Ya'ni, bitta psixologik hodisani turli metodlar yordamida o'rganish orqali natijalarning ishonchligi oshirildi. Masalan, talabani kommunikativ kompetentligi nafaqat anketa orqali, balki kuzatish, ekspert bahosi va yarim strukturaviy suhbat natijalari bilan ham taqqoslab tahlil qilinishi nazarda tutildi. Shu tariqa olingan ma'lumotlarning obyektivligi va validligi ta'minlanadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ilmiy etika tamoyillariga qat'iy rioya qilinadi. Jumladan, ishtirokchilarning tadqiqotda ishtirok etishi ixtiyoriylik tamoyiliga asoslanadi, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi ta'minlanadi, respondentlarning shaxsini identifikatsiya qiluvchi ma'lumotlar oshkor etilmaydi hamda olingan natijalardan faqat ilmiy maqsadlarda foydalaniladi. Tadqiqot jarayonida xolislik, obyektivlik, akademik halollik va ilmiy ishonchlik tamoyillari ustuvor hisoblanadi.

Umuman olganda, ishlab chiqilgan metodologiya talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlarini har tomonlama o'rganish, ularning ta'lim

samaradorligiga ta'sirini ilmiy asosda aniqlash hamda amaliyot uchun samarali tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. Nazariy va empirik metodlarning uyg'un qo'llanilishi tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi, ishonchliligi va amaliy ahamiyatini oshiradi hamda keyingi bobda keltiriladigan natijalar va ularning tahlili uchun mustahkam metodologik zamin yaratadi.

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili. Mazkur tadqiqot doirasida talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri kompleks yondashuv asosida tahlil qilindi. Nazariy va metodologik asoslardan kelib chiqib, ijtimoiy yetuklikning motivatsion, kognitiv, emotsional, kommunikativ, refleksiv va ijtimoiy-faollik komponentlari alohida o'rganildi hamda ularning ta'lim natijalariga ta'sir darajasi ilmiy jihatdan izohlandi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy yetuklik talabaning akademik muvaffaqiyati, kasbiy tayyorgarligi va shaxsiy rivojlanishini belgilovchi muhim psixologik omillardan biri hisoblanadi.

Nazariy tahlillar natijasida aniqlanishicha, ijtimoiy yetuklikning shakllanishi birgina psixologik omil ta'sirida emas, balki shaxsning ichki imkoniyatlari, ijtimoiy muhit, ta'lim texnologiyalari va pedagogik qo'llab-quvvatlashning o'zaro integratsiyasi asosida yuzaga keladi. Ayniqsa, motivatsion barqarorlik va emotsional intellektning rivojlanganligi talabaning o'quv faoliyatiga nisbatan mas'uliyatini oshiradi, mustaqil ta'lim olishga bo'lgan ehtiyojini kuchaytiradi hamda murakkab vaziyatlarda konstruktiv qaror qabul qilishiga yordam beradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy yetuklikning markaziy komponentlaridan biri bo'lgan ichki motivatsiya ta'lim samaradorligining asosiy psixologik determinantlaridan hisoblanadi. O'z oldiga aniq maqsad qo'ya oladigan, o'z faoliyatini rejalashtiradigan va o'zini rivojlantirishga intiladigan talabalar o'quv jarayonida yuqori faollik namoyon etadi. Bunday talabalar darslarda muntazam ishtirok etadi, ilmiy izlanishlarga qiziqadi, mustaqil ta'lim bilan shug'ullanadi hamda innovatsion loyihalarda faol qatnashadi. Natijada ularning akademik ko'rsatkichlari ham yuqori bo'ladi.

Tadqiqot natijalari emotsional intellekt va ijtimoiy yetuklik o'rtasida ham kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. O'z hissiyotlarini nazorat qila oladigan, stressli vaziyatlarda muvozanatni saqlay oladigan hamda boshqalarning hissiy holatini anglaydigan talabalar jamoaviy ishlarda samaraliroq ishtirok etadi. Ular nizoli vaziyatlarni tinch yo'l bilan hal qiladi, muloqot madaniyatiga amal qiladi va ta'lim jarayonida ijobiy psixologik muhit shakllanishiga hissa qo'shadi. Bu esa bevosita ta'lim sifati va ta'lim samaradorligining ortishiga xizmat qiladi.

Kommunikativ kompetentlik ham ijtimoiy yetuklikning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ldi. Samarali muloqot qila oladigan, fikrini asosli bayon eta oladigan, boshqalarning nuqtai nazarini hurmat qiladigan hamda jamoa bilan ishlash ko'nikmalariga ega bo'lgan talabalar ta'lim jarayonida yuqori natijalarga erishishi kuzatildi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining aksariyati guruhviy ishlash, loyiha asosida ta'lim, muammoli vaziyatlarni hal qilish va interfaol metodlarga asoslanganligi sababli kommunikativ kompetentlik ta'lim muvaffaqiyatining muhim sharti hisoblanadi.

Tadqiqot davomida refleksiya va o'zini-o'zi boshqarish qobiliyatining ham ijtimoiy yetuklikka sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Refleksiv fikrlash rivojlangan talaba o'z faoliyatini muntazam tahlil qiladi, xatolarini anglaydi, ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqadi hamda o'zining shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ongli yondashadi. Bunday yondashuv uzluksiz o'zini rivojlantirish madaniyatini shakllantirib, ta'lim samaradorligini oshiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy yetuklikning yana bir muhim elementi ijtimoiy mas'uliyat hisoblanadi. O'zining jamiyat oldidagi burchini anglaydigan, fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan, axloqiy me'yorlarga amal qiladigan va jamoat ishlarida faol qatnashadigan talabalar ta'lim jarayonida ham yuqori intizom va mas'uliyatni namoyon etadi. Bu esa nafaqat individual rivojlanishga, balki akademik guruhdagi ijobiy psixologik muhitning shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Nazariy tahlillar asosida ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari o'zaro bog'liq tizim sifatida umumlashtirildi.

3-jadval

Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Psixologik mexanizm	Mazmuni	Ta'lim samaradorligiga ta'siri
Ichki motivatsiya	O'qishga ongli ehtiyoj va maqsadga yo'naltirilganlik	Akademik faollik va mustaqil ta'lim kuchayadi
Emotsional intellekt	Hissiyotlarni boshqarish va empatiya	Stress kamayadi, jamoaviy hamkorlik yaxshilanadi
Kommunikativ kompetentlik	Samarali muloqot va hamkorlik	Guruhliy ishlarda muvaffaqiyat ortadi
Refleksiya	O'z faoliyatini tahlil qilish	O'z-o'zini rivojlantirish kuchayadi
Ijtimoiy mas'uliyat	Jamiyat oldidagi burchni anglash	Intizom va mas'uliyat ortadi
O'zini-o'zi boshqarish	Vaqtни rejalashtirish va o'zini nazorat qilish	O'quv faoliyati samaradorligi oshadi
Liderlik qobiliyati	Tashabbuskorlik va boshqaruv	Innovatsion faoliyat rivojlanadi
Ijtimoiy moslashuv	Yangi muhitga moslashish	Ta'lim jarayonidagi qiyinchiliklar kamayadi

Mazkur jadvaldan ko'rinadiki, ijtimoiy yetuklikni tashkil etuvchi barcha psixologik komponentlar o'zaro integratsiyalashgan holda ta'lim samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bir komponentning rivojlanishi boshqalarining ham takomillashishiga xizmat qiladi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida ushbu komponentlarni alohida emas, balki yagona psixologik tizim sifatida rivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Tahlillar davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishdagi o'rnini ham baholandi. Muammoli ta'lim, loyiha metodi, "case-study", debat, trening, "brainstorming", kooperativ ta'lim, xizmat orqali o'rganish (service learning) va raqamli interfaol platformalar talabalarni faol fikrlashga, mustaqil qaror qabul qilishga va ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlandi. Ushbu metodlar talabalarning nafaqat bilimini, balki ijtimoiy kompetensiyalarini ham rivojlantirishga imkon beradi.

Nazariy umumlashtirish asosida ijtimoiy yetuklikning ta'lim samaradorligiga ta'siri quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'lishi aniqlandi.

4-jadval

Ijtimoiy yetuklikning ta'lim samaradorligiga ta'sir yo'nalishlari

Ijtimoiy yetuklik komponenti	Ta'sir yo'nalishi	Kutilayotgan pedagogik natija
Motivatsion yetuklik	O'quv faoliyatiga qiziqish ortadi	Akademik muvaffaqiyat oshadi
Emotsional barqarorlik	Stress va xavotir kamayadi	Psixologik farovonlik ta'minlanadi
Kommunikativ rivojlanish	Hamkorlik kuchayadi	Guruhliy ishlash sifati yaxshilanadi
Refleksiv kompetentlik	O'zini baholash rivojlanadi	Mustaqil ta'lim shakllanadi
Ijtimoiy faollik	Tashabbuskorlik ortadi	Liderlik kompetensiyasi rivojlanadi
Fuqarolik mas'uliyati	Ijtimoiy qadriyatlarga sodiqlik kuchayadi	Ma'naviy barkamollik shakllanadi
Kasbiy yo'nalganlik	Kasbiy identiklik rivojlanadi	Raqobatbardosh mutaxassis tayyorlanadi

Tadqiqot natijalarini umumlashtirish shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy yetuklik va ta'lim samaradorligi o'rtasida ikki tomonlama dinamik bog'liqlik mavjud. Bir tomondan, rivojlangan ijtimoiy yetuklik ta'lim natijalarini yaxshilaydi, ikkinchi tomondan esa sifatli tashkil etilgan ta'lim muhiti ijtimoiy yetuklikning yanada rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu sababli mazkur ikki jarayonni bir-biridan ajratib o'rganish ilmiy jihatdan to'liq natija bermaydi.

Olingan ilmiy natijalar asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, oliy ta'lim tizimida talabalarning ijtimoiy yetukligini rivojlantirish faqat psixologik xizmat yoki tarbiyaviy tadbirlar bilan cheklanmasligi lozim. Mazkur jarayon o'quv dasturlari, pedagogik texnologiyalar, mentorlik tizimi, ilmiy-tadqiqot faoliyati, volontyorlik, talabalarning o'zini o'zi boshqarish organlari hamda raqamli ta'lim muhitini o'z ichiga olgan kompleks mexanizm sifatida tashkil etilishi zarur. Faqat shundagina talabalarda zamonaviy jamiyat va mehnat bozori talablariga mos keladigan yuqori darajadagi ijtimoiy yetuklikni shakllantirish hamda ta'lim samaradorligini barqaror oshirish mumkin bo'ladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim psixologik omili ekanligini ko'rsatdi. Ijtimoiy yetuklikning motivatsion, emotsional, kommunikativ, reflektiv va ijtimoiy mas'uliyat komponentlari talabaning akademik faolligi, mustaqil fikrlashi, jamoada ishlash ko'nikmalari hamda kasbiy kompetentligini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot davomida ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning asosiy psixologik mexanizmlari tizimlashtirildi hamda ularni oliy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi ilmiy asoslandi. Shuningdek, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, interfaol pedagogik texnologiyalar, emotsional intellektni rivojlantirish, mentorlik va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish talabalarning ijtimoiy yetukligini shakllantirishning samarali vositalari ekanligi aniqlandi.

Kelgusida mazkur yo'nalishda turli oliy ta'lim muassasalari talabalari ishtirokida keng ko'lamli empirik tadqiqotlar o'tkazish, ijtimoiy yetuklikni baholashning standart diagnostik mezonlarini ishlab chiqish hamda uni sun'iy intellekt va raqamli ta'lim texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish istiqbolli ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shu jihatdan tadqiqot natijalari oliy ta'lim tizimida talabalar shaxsini har tomonlama rivojlantirish va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida.
3. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
4. Qodirov B.R. Yosh va pedagogik psixologiya. – Toshkent: Tafakkur, 2017.
5. Shoumarov G.B. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
6. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1986.
7. Erikson E.H. Identity: Youth and Crisis. New York: W. W. Norton & Company, 1994.
8. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books, 2005.
9. Leontiev A.N. Activity, Consciousness and Personality. Moscow: Politizdat, 2010.
10. Maslow A.H. Motivation and Personality. 3rd ed. New York: Harper & Row, 2013.
11. Rogers C.R. On Becoming a Person. London: Constable & Robinson, 2012.
12. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge: Harvard University Press, 1978.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2025-yil 16-aprel kuni № 720072-sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

**“ZAMONAVIY JAMIYAT VA INNOVATSIYALAR”
ILMIY NAZARIY JURNALI
№ 7-son, 1-qism, 2026**

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: +998 (93) 689-80-90

**Zamonaviy jamiyat va innovatsiyalar ilmiy-nazariy jurnal.
Buxoro, 2026. № 7-Son, 1-qism.**